

135 . Piatra Neamț | Punct: Curtea Domnească | Anul: 2011

Anul: 2011

Cod RAN: 120735.07

Perioade: Evul Mediu, Perioada modernă

Epoci: Evul Mediu, Perioada modernă

Tipuri sit: tip neprecizat

Categorii sit: Apărare (construcții defensive), Domestic, Religios, ritual și funerar

Autori: Adrian Corneliu Bătrâna-Milencovici, Silviu Ceaușu, Vasile Diaconu, Gheorghe Dumitroaia, Daniel Garvăn, George Hânceanu, Florin Macoveiu, Elena Roxana Munteanu, Dorin Ciprian Nicola, Lucian Uță

Instituții: Complexul Muzeal Județean Neamț, Complexul Muzeal Județean Neamț, Complexul Muzeal Județean Neamț, Complexul Muzeal Județean Neamț, Complexul Muzeal Județean Neamț, Complexul Muzeal Județean Neamț, Complexul Muzeal Județean Neamț, Complexul Muzeal Județean Neamț, Complexul Muzeal Județean Neamț, Complexul Muzeal Județean Neamț

Raport

Cercetarea arheologică preventivă s-a desfășurat, în continuarea celor din 20101, în cadrul proiectelor inițiate de Primăria Piatra-Neamț, de amenajare a unei zone din centrul municipiului, prin reorganizarea tramei stradale, extinderea Pieței Libertății și restaurarea unor clădiri de patrimoniu (Teatrul Tineretului, Muzele de Artă și Etnografie, Expoziția Muzeală Curtea Domnească și Turnul-clopotniță al Bisericii Sf. Ioan Domnesc). Lucrările, cuprinse în două proiecte distincte, au determinat și calendarul și natura cercetării desfășurate. Dacă în cazul proiectului de reamenajare a tramei stradale (care presupune transformarea în pasaj a unui segment a străzii Ștefan cel Mare, deschiderea unei stradele de acces dinspre strada Ștefan cel Mare înspre V.A. Urechia, crearea unei parcuri subterane și modificarea rețelelor de utilități) a fost necesară cercetarea integrală a zonei, pentru proiectul de restaurare a clădirilor monument mai sus menționate cercetările au urmat linia unei intervenții minime asupra subsolului - doar pe acele porțiuni unde au fost necesare lucrări la fundațiile clădirilor.

Metoda aleasă pentru investigațiile arheologice a fost adaptată în funcție de natura vestigiilor cercetate: au fost realizate șanțuri și casete de control, după care vestigiile cele mai concludente au fost cercetate prin dezvelirea unor suprafețe. După delimitarea perimetrului intervențiilor, au fost trasate secțiunile arheologice, împărțite în carouri cu lungimea de 1,5 sau 2 m. În parcul de pe latura de nord a Bisericii „Sf. Ioan” a fost cercetată integral zona aflată în imediata apropiere a străzii Ștefan cel Mare, prin trasarea a două suprafețe - notate cu α și β (având lățimea de 8 m și totalizând 50 m lungime). Parte a zonei de aici fusese investigată în anul anterior, prin Cas. 2-7. Platoul de nord a fost secționat prin mai multe șanțuri și casete, dispuse în funcție de configurația terenului, de traseul rețelelor de utilități și de planul investiției.

Date fiind evoluția istorică a zonei, stratigrafia sitului Curtea Domnească nu este unitară. Transformările urbane din ultimul secol au determinat numeroase perturbări și amputări ale nivelurilor vechi de călcare, ceea ce face imposibil ca întreaga stratigrafie să se raporteze la un punct unic de referință.

Platoul de sud evoluează, până în secolul al XIX-lea, unitar, întreaga zonă fiind cuprinsă în cimitirul care a funcționat în jurul Bisericii Sf. Ioan. În ultimele două secole, însă, în partea de vest a acestui platou se construiește un corp de clădire care servește ca școală publică de băieți, pentru ca apoi să se ridice mai multe construcții particulare. Cercetările din preajma Muzeului de Artă au dus, așadar, la interceptarea atât a fundațiilor școlii menționate, cât și a mai multor complexe funerare, anterioare.

În parcul de pe latura de nord a Bisericii Sf. Ioan au fost interceptate doar complexe legate de utilizarea în scop funerar a spațiului din jurul lăcașului de cult - morminte și segmente din zidul de incintă al cimitirului.

În 2011 au fost cercetate 325 de morminte, atât in situ, cât și reînțuși. Analiza și prelucrarea datelor referitoare la acestea este în curs de desfășurare. Observațiile preliminare efectuate în privința ritului și ritualului funerar, precum și a inventarului arată că aceste complexe funerare, la fel ca cele cercetate în 2010, în 2005 și în 1978 pe platoul de sud, fac parte din cimitirul care a funcționat în secolele XVI-XIX în jurul Bisericii Sf. Ioan.

În ceea ce privește zidul de incintă, semnalat și în secțiunile realizate în 2010, acesta a fost identificat prin mai multe segmente aflate pe latura de nord a parcului, la limita dintre acesta și strada Ștefan cel Mare. În special după îndepărtarea parapetului dintre stradă și parcul bisericii au fost dezvelite segmente din fundația zidului, care a avut lățimea de 0,60 m și care a fost ridicat din piatră cioplită având ca liant un mortar slab. Acesta delimita, probabil, proprietatea bisericii, segmentele interceptate de noi în săpătură făcând liant cu fragmentul păstrat în elevație pe latura de sud, între parcul bisericii și Parcul Tineretului. Împrejmuirea a fost demantelată cel mai probabil spre sfârșitul secolului al XIX-lea, odată cu lucrările de amenajare a străzii Ștefan cel Mare. De datarea târzie a acestei împrejmuiți ne asigură faptul că în suprafețele în care a fost interceptat, zidul suprapunea morminte de inhumație.

Platoul de nord a fost supus unei intervenții antropice mai intense, păstrându-se în situ o cantitate limitată de date stratigrafice. În imediata apropiere a Expoziției Muzeale Curtea Domnească au fost surprinse doar două mici segmente neafectate cu niveluri medievale (păstrate între secțiunile efectuate de către C. Matasă în anii '50 ai secolului trecut). Astfel, pentru epuizarea suprafeței cercetate anul trecut prin S. X, anul acesta am deschis, la sud de această secțiune, S. XI, în care a fost surprins un alt segment dintr-un complex de locuire medieval, din păcate amputat de intervenții antropice recente.

Locuința 2. A fost identificată în colțul de sud-vest a secțiunii XI (carourile D2), la sud de care terenul coboară în pantă repede până în strada Ștefan cel Mare (în marginea platoului nordic). Parte din această construcție a fost distrusă, astfel, odată cu lărgirea viroagei în care a fost amenajată strada, în timp ce laturile de est și de vest sunt amputate de două șanțuri de canalizare, iar spre nord este intersectată de una din săpăturile din 1954 astfel că suprafața păstrată în situ nu depășește 2 m². La -0,80 m față de nivelul actual de călcare s-a identificat o suprafață pe care se găseau mai multe segmente de bârne carbonizate aflate deasupra unui strat de lut de culoare cafeniu-gălbui, cu grosime de 0,05 m. Dedesubtul acestei lătușii se găsea un strat de pietriș cu granulație medie. Suprafața redusă pe care s-au putut efectua observații arheologice ne permite doar să observăm că și în cazul de față pare să fie vorba despre o parte a unui complex de locuire. Aproximativ în centrul acestei suprafețe se observa o groapă cu diametrul de 0,40 x 0,50 m, în umplutura căreia se găseau, în special la partea inferioară a acesteia, mai multe pietre. Excavația, aflată la aceeași distanță de zidul casei domnești ca și groapa care taie locuința 1, poate fi o groapă de schelă din vremea ridicării construcției de piatră, asigurându-ne, așadar, de anterioritatea locuinței 2 față de clădirea de zid.

În ceea ce privește secțiunile XVIII, XIX, XX, XXIV, XXV și XXVI, acestea au intersectat conducte de canalizare, cabluri electrice, gropi umplute cu moloz provenind din construcții moderne, demonstrând că, în cea mai mare parte, în acest segment al sitului Curtea Domnească straturile formate ca urmare a frecvențării umane pe parcursul perioadei medievale au fost deranjate.

Cea mai importantă descoperire efectuată pe platoul de nord este construcția de piatră interceptată în S. XXIII și S. XXVII. Aceasta a fost suprapusă nemijlocit de straturile de beton (cu o grosime de 0,20-0,40 m) ce formau substructura covorului de asfalt din parcare ce a funcționat în fața clădirii Primăriei până la începerea cercetărilor arheologice. Coama zidurilor a fost interceptată la adâncimi cuprinse între 0,40 și 0,80 m, în timp ce nivelul de călcare din timpul funcționării construcției coboară în interior la -3,60 m. Stratul care formează umplutura clădirii de piatră arată o acoperire în timp a acestui gol, observându-se niveluri cu o densitate mai mare sau mai mică de ceramică, straturi conținând cărămizi și mortar - provenind din prăbușirea bolților - și lentile de cărbune și cenușă. Imediat deasupra stratului cu mortar și nisip ce constituie în interior nivelul de construcție, se află un strat de culoare maronie și consistență densă, având grosimea de 0,20-0,30 m, acumulat pe parcursul funcționării clădirii. Se remarcă, în cadrul acestui strat, existența mai multor lentile fine de culoare neagră sau cafenie, aproape orizontale, având aspectul unor niveluri de sedimentare într-un mediu umed (specific unei pivnițe). Stratul nu conține materiale arheologice, cu excepția unor fragmente ceramice de dimensiuni mici și foarte mici. Deasupra acestuia pornesc straturile acumulate

pe parcursul degradării construcției, conținând pietre, cărămizi și mortar. Durata lungă în care s-a petrecut acest proces este indicată de intercalarea între straturile de moloz a unor niveluri în care cantitatea de ceramică și oase acumulate este mai mare. Materialele arheologice descoperite aici, aflate deocamdată în curs de conservare și prelucrare primară, nu sunt mai vechi de secolul al XVII-lea.

S. XXVII, deschis pentru cercetarea accesului la nivelul subteran al construcției cu zid de piatră, a permis, din nou, constatarea gradului de distrugere a nivelurilor vechi de locuire. Cu excepția vestigiilor de zid, urmele frecventării medievale sunt bulversate, puținele fragmente ceramice descoperite asociindu-se în strat cu materiale de perioade mai noi.

Construcția de zid. Vestigiile păstrate reprezintă nivelul subteran al unei clădiri de plan rectangular cu dimensiunile de 19,5 x 8 / 8,4 m. Axa longitudinală a clădirii se află pe direcția nord-sud, accesul la nivelul subteran realizându-se pe latura de est. Zidurile, realizate din piatră cioplită, legată cu mortar (din var și nisip) au grosimea de 1,20 m (pe porțiuni restrânse atingând și 1,40), iar adâncimea încăperii subterane este de 3,60-3,70 m față de nivelul actual de călcare. Nivelul păstrat al clădirii este compus din două travee (cu dimensiunile de 2,66 x 17 m) ce au fost acoperite cu bolți semicilindrice din cărămidă. Pe cele două ziduri din lungimea clădirii, cât și pe zidul median se mai păstrează pe alocuri până la cinci asize de cărămidă din aceste bolți. Segmente din bolțile prăbușite au fost surprinse în săpătură, în interiorul construcției, la adâncimi variabile.

Zidul median este străpuns de cinci arce realizate din piatră de talie îngrijit cioplită, cu muchiile teșite, arce susținute pe trei stâlpi de piatră cu secțiune rectangulară (având dimensiunile de 0,53 x 0,75 m și înălțimea de 0,80 m). Capetele primului și ultimului arc se sprijină pe zidurile de nord și de sud. Înălțimea celor cinci arce este de 2 m, iar deschiderea lor este de 2,70 m. Starea de conservare a zidurilor este bună, în special în ceea ce privește partea de zidărie de piatră, constatându-se că în mai multe porțiuni zidul a fost deranjat de intervenții mai vechi sau de epocă mai recentă; astfel, zidul de pe latura de vest este distrus între 0,48 și 2,23 m adâncime, pe o lungime de 1,30 m, în apropierea colțului de nord-vest; zidul de sud a fost demantelat, pe ambele travee, până la cca. -2,00 m, în timp ce zidul de nord este distrus pe un segment până la -1,50 m.

Între detaliile constructive mai remarcăm că în zidul de vest a fost realizată o ocnită și tot aici se găsește și o deschidere trapezoidală, cu adâncimea de 0,80 m, corespunzând, cel mai probabil, unei guri de aerisire.

Accesul în încăperea subterană se realiza printr-un gârlici aflat pe latura de est. Intrarea este marcată printr-un prag de piatră cioplită și un ancadrament realizat în aceeași manieră, din patru pietre de talie: montantul dinspre nord al intrării s-a păstrat in situ, în timp ce piatra dinspre sud se afla răsturnată în fața intrării, iar cele două pietre ce formează arcul au fost descoperite pe nivelul de călcare din beci, răsturnate, la distanță una de cealaltă. Din recompunerea ancadramentului intrării rezultă că golul prin care se pătrundea în încăperea subterană avea înălțimea de 1,50 m și lățimea de 1 m. Pragul gârliciului, realizat dintr-o singură piatră cioplită, este situat la 1,30 m mai sus decât nivelul de călcare din beci; în fața intrării, în încăperea subterană trebuie să se fi aflat două sau trei trepte de piatră sau lemn, care nu s-au păstrat. Gârliciul, având lungimea de 4 m și deschiderea de 1 m, este mai prost conservat decât restul structurii; zidul de pe latura de nord a fost demantelat în întregime, iar paramentul interior al celui de sud este prăbușit pe aproape întreaga lungime. Doar pe un mic segment din apropierea intrării în încăperea principală a beciului se observă golul primelor două trepte, cu o lățime de cca. 0,40 m și o înălțime de 0,20-0,25 m. Treptele gârliciului, în număr de șapte (la care se adaugă pragul intrării din afara clădirii), nu s-au păstrat; se păstrează, urmele acestora, săpate în stratul de pietriș, urme care au putut fi observate atât în profilul median, la secționarea structurii, cât și în plan. Și gârliciul a fost acoperit cu o boltă de cărămidă, așa cum atestă resturile de cărămidă și mortar descoperite în interiorul structurii.

Probabil că de la această clădire sau de la cea cercetată în anii '50 ai secolului trecut provine și piatra identificată în secțiunile VIII, XXI și XXII - piatră cioplită, împreună cu care se afla și o cantitate însemnată de ceramică medievală, cahle și cărămizi - resturile provenite de la demolare fiind împinse, fie la ridicarea casei boierului Crupenschi-Polobic, fie mai târziu, spre marginea platoului.

Urmele unei intervenții târzii, cu distrugerea parțială a zidurilor construcției cu beci se observă pe latura de sud a structurii, unde pietre din zidul inițial au fost utilizate pentru ridicarea a două ziduri de piatră seacă,

având lățimea de 0,50 m, aflate în continuarea clădirii, precum și la blocarea, probabil în aceeași perioadă, a golului celui mai sudic dintre arcele din zidul median cu un zid de pietre. Aceste intervenții se leagă, probabil, de frecventarea târzie a construcției, după căderea sa în ruină, într-o etapă în care intrarea inițială nu mai era practicabilă.

Detaliile constructive ale structurii investigate în S. XXIII-S. XXVII se regăsesc întocmai la construcția descoperită în 1954 și în care funcționează Muzeul Curtea Domnească, ceea ce ne îndeamnă să le considerăm ca fiind contemporane. Coroborarea datelor arheologice (ceramica de dată târzie descoperită în umplutura beciului) și istorice (documentele în care este menționată Curtea Domnească) ne permit să concluzionăm că structura cercetată de noi, ridicată spre sfârșitul secolului al XV-lea, funcționează pe parcursul secolului următor și cade în ruină în secolul al XVII. Cercetarea din 2011, adăugându-se la datele mai vechi cunoscute reconstituie încă un segment din ceea ce a constituit pe parcursul secolelor XV-XVI Curtea Domnească de la Piatra.

Informații suplimentare online

[Raportul 4853 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapservet Cimec.ro](#)
